

Nr 4.

Ankom till riksdagens kansli den 15 februari 1940 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående rösträtten vid val av gode män enligt lagen om delning av jord å landet.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 81, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Karl August Johanson* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att till 2 kapitlet 6 § i lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet skulle göras följande tillägg:

»I köping, som utgör egen kommun, tillkomme rösträtt envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.»

I 2 kapitlet 6 § i *lagen om delning av jord å landet* stadgas, att för varje kommun skall finnas ett efter behovet avpassat antal gode män, vilka skola biträda vid lantmäteriförrättningar. Val av gode män förrättas å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som äga eller innehava jordbruksfastighet; och tillkomme varje i valet deltagande en röst.

Till jämförelse må nämnas, att enligt 21 kapitlet 3 § samma lag val av ägodelningsnämndemän äger rum inför häradsrätten genom valmän, som utses å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade, som där äga eller innehava jordbruksfastighet. I köping, som utgör egen kommun, tillkommer rösträtt envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad.

Motionären syftar alltså till att för köpingarnas del uppnå likhet mellan rösträttsbestämmelserna i de båda nyss berörda fallen.

Frågan om rösträtten vid val av gode män enligt jorddelningslagen och ägodelningsnämndemän har vid upprepade tillfällen, dock ur något andra synpunkter än dem, som ligga till grund för den nu behandlade motionen, varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Redan i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 38) till 1926 års riksdag med förslag till lag om delning av jord å landet m. m. väcktes inom första kammaren av herr *Lindhagen* en motion, nr 249, uti vilken hemställdes, att riksdagen ville besluta den ändring i jorddelningsförslaget, att ägodelningsrättens ledamöter måtte utses genom val av alla kommunalt röstberättigade.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 1, anförde första särskilda utskottet beträffande ifrågavarande yrkande, att enligt utskottets mening ägodelnings-

rätternas huvudsakligaste uppgift vore att pröva jordbruket berörande förhållanden, varför utskottet ej kunde förorda bifall till motionen.

Reservation anfördes av herr Jacob Larsson m. fl. med yrkande, att den ifrågavarande bestämmelsen måtte erhålla följande lydelse: »Valet verkställles genom valmän, som på föranstaltande av ägodelningsdomaren utses å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade». Såsom motivering härför anfördes följande:

Ägodelningsrätternas huvudsakligaste uppgift att pröva jordbruket berörande förhållanden synes vara väl tillgodosett bland annat genom de i 21 kap. 2 § uppställda krav på vissa kvalifikationer, som böra vara tillfinnandes hos ägodelningsnämndemännen. Ur denna synpunkt torde begränsningen av rösträtten vid utseende av valmän sakna avgörande betydelse. Däremot lär utsträckningen av ägodelningsrätts dömande verksamhet till tvistemål, vilka enligt nu gällande rätt ankomma på allmän domstols prövning, samt den alltmera fortgående omvandling av landsbygdens sociala struktur, som å vissa orter, även utan stadsliknande karaktär, lett därhän att den jordbruksidkande befolkningen kommit att bliva en stundom ringa minoritet av kommunens hela antal kommunalt röstberättigade, få anses utgöra giltigt skäl att i någon mån tillmötesgå den uppfattning, som synes uppbära yrkandet i herr Lindhagens motion.

Ändringsförslaget avslogs av riksdagen.

Uti en vid 1930 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 253, hemställde herr Karlsson i Munkedal m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning angående vissa ändrade bestämmelser för val av gode män vid lantmåteriförrättningar samt av ledamöter i ägodelningsrätt jämte övriga hithörande spörsmål ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag i ärendet, vartill utredningen kunde giva anledning.

Andra lagutskottet yttrade i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 10, bland annat:

Motionärerna synas hava förutsatt, att rösträtt vid val av gode män och ägodelningsnämndemän allenast tillkommer innehavare av i mantal satt jord. Utskottet vill med anledning härav erinra, att rösträtt tillkommer ägare eller innehavare av jordbruksfastighet, oberoende av den ordning vari sådan bildats, alltså även ägare och innehavare av sådan jordbruksfastighet, som uppkommit genom avsöndring eller avstyckning. — — — För ändring av nu gällande regler hava motionärerna enligt utskottets mening ej anfört sådana skäl, att utskottet ansett sig böra förorda det av dem framställda yrkandet. Utskottet får fördens skull hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Mot utskottets beslut reserverade sig herr Sigfrid Hansson m. fl., vilka av anförda grunder ansågo skäl tala för, att val av gode män vid lantmåteriförrättningar och valmän för utseende av ledamöter i ägodelningsrätt verkställdes av kommunalfullmäktige eller å kommunalstämma av de i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigade. Riksdagen borde enligt reservanternas mening i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till ändring av gällande lagbestämmelser i överensstämmelse härmed.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1933 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, nr 243, i vilken herr Jonsson i Eskilstuna m. fl. hemställde, att riksdagen måtte besluta sådan ändring av 21 kapitlet 3 § jorddelningslagen, att kravet på äganderätt till eller innehav av jordbruksfastighet såsom villkor för rösträtt enligt nämnda lagrum slopades.

Andra lagutskottet yttrade i sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 7, bland annat följande:

Rösträtt vid utseende av de valmän, som i sin tur skola välja ägodelningsnämndemän, tillkommer i allmänhet å landet allenast dem, som äga eller innehava jordbruksfastighet. Denna bestämmelse har tillkommit med hänsyn till den omständigheten, att ägodelningsrätten företrädesvis har att behandla de säregna mål, som sammanfattas under benämningen jorddelningsmål. I fråga om dessa mål är ägodelningsrätten på landet första instans. Åt denna domstol har genom den så kallade ensittarlagen därutöver anförtrotts uppgiften att vara andra instans i ensittarmål.

Bärande skäl hava enligt utskottets åsikt icke förebragts för den meningen, att ägodelningsrättens sammansättning bör ändras med anledning av det uppdrag, som givits denna domstol i ensittarlagen.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Reservation anfördes av sju av utskottets ledamöter, av vilka fem hemställde, att riksdagen måtte begära utredning av frågan om representation för ensittarna eller dem närstående samhällskategorier i ägodelningsrätterna vid dessas behandling av ensittarmål. En reservant påyrkade ändrad sammansättning av ägodelningsrätterna i dylika fall.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Det nyssberörda spørsmålet om representation för ensittarintresset i ägodelningsrätterna har även i annan form dragits inför riksdagen. Vid 1927 års riksdag väcktes nämligen en motion, II:178, i vilken herr Törnkvist i Karlskrona hemställde, att i sådant syfte ändring måtte vidtagas i ensittarlagen.

På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 4) blev motionen av riksdagen avslagen.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 9 juni 1939 har chefen för justitiedepartementet tillkallat åtta sakkunniga, *fastighetsbildningssakkunniga*, med uppdrag bland annat att göra fastighetsbildningsväsendet å landet till föremål för revision.

I den föreliggande motionen har hemställts om ändring av bestämmelserna rörande rösträtten vid val av gode män enligt jorddelningslagen, syftande till att i ett särskilt hänseende åstadkomma likhet med motsvarande stadganden beträffande val av valmän för utseende av ägodelningsnämndemän. Spørsmålet om rösträtten vid sådana val har vid upprepade tillfällen ur olika synpunkter varit föremål för riksdagens uppmärksamhet. Utskottet förut-

Utskottet.

sätter, att även hithörande frågor komma under övertvägande vid den nu pågående, åt vissa sakkunniga anförtrödda revisionen av fastighetsbildningsväsendet å landet. Vid sådant förhållande torde det icke vara lämpligt, att riksdagen nu tager ståndpunkt till frågan om en lagändring i den av motionären angivna riktningen.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 februari 1940.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Tamm, Hagman, Löfvander**, *Olof Carlsson* och *Näslund**;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson* i Västerås, *Pettersson* i Hällbacken, *Hallagård, Sandström* och *Barnekow**, fröken *Ebon Andersson* samt herr *Holm*.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
